

19.4.2018

TERVEYDEN EDISTÄMISEN NEUVOTTELUKUNTA

Aika Perjantai 6.4.2018 klo 10.00 - 12.00

Paikka Finn-Medi 5, 2. krs, kokoushuone 101, Biokatu 12, Tampere

Osallistujat Kunnallisneuvos Antero Saksala, puheenjohtaja
Toiminnanjohtaja Ulla Harala, Hämeenmaan Sydänpiiri
Yliopiston lehtori Pirjo Lindfors, Tampereen yliopisto
PSHP:n hallituksen jäsen Tuukka Liuha
PSHP:n hallituksen jäsen Leena Mankkinen
Suunnittelupäällikkö Marko Mäkinen, Pirkanmaan liitto
Suunnittelupäällikkö Mika Vuori, Tampere
Vapaa-aikajohtaja Erkki Häkli, Lempäälä
Koordinoitipäällikkö Juha Ahonen, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri
Yliääkäri Maarit Varjonen-Toivonen, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, esittelijä
Koordinoitipäällikkö Riitta Salunen, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, sihteeri
Opiskelija Teppo Kunnari

Poissaolijat Sivistysjohtaja Nina Lehtinen, Lempäälä
Hallintoylihoitaja Tiina Surakka, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri
Johtaja Tommi Vasankari, UKK-instituutti
Kaupunginjohtaja Eero Väättäin, Nokia

	Asian aihe	Asian esittely ja päätös
1	Kokouksen avaus	Puheenjohtaja Antero Saksala avasi kokouksen ja totesi läsnäolijat.
2	Asialistan hyväksyminen	Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.
3	Pirkanmaan alueellinen HYTE-koordinaatio: vuoden 2017 yhteenveto ja vuoden 2018 toimeenpano	<p>Maarit Varjonen-Toivonen esitteli yhteenveton vuoden 2017 alueellisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaation toimeenpanosta ja vuoden 2018 toimeenpanon suunnitelmasta (liite 1 diat 3-19). Kaksi isoa kokonaisuutta viime vuonna olivat osallistuminen Pirkanmaan sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluun sekä VE-SOTE-Pirkanmaa -hanke. Ne käsitellään asialistan kohdissa 5 ja 6. Yhteenvedossa on keskitytty erityisesti alueellisen hyvinvointikertomuksen painopisteiden toimeenpanoon alueellisella tasolla ja erikoissairaanhoidossa. Kunnilla on omat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteensä, jotka voivat poiketa alueellisen tason painopisteistä.</p> <p>Maarit teki keväällä 2017 kuntakierroksen kaikkiin alueen kuntiin. Tavoitteena oli tukea kunnissa johto- ja hyvinvointiryhmien yhteistyötä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja samalla kartoittaa kuntien hyte-työn tilannetta. Tapaamisiin osallistui kuntien hyvinvointiryhmien ja johtoryhmien jäseniä sekä joitakin luottamushenkilöitä (liite 1, dia 4). Kierroksella tavoitettiin noin 250 henkilöä. Pirkanmaalla on kaikkien kuntien hyvinvointiryhmissä vähintään yksi johtoryhmän edustaja.</p> <p>Liitteen 1 dioissa 5-8 esitellään kuntien hyvinvointityön tilannetta kierroksella tehdyn selvityksen pohjalta. Kuntien sisällä oli vastaajasta riippuen erilaisia näkemyksiä siitä miten kunnan hyvinvointityö oli edennyt. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet on viety hyvin hallintokuntien talous- ja toimintasuunnitelmiin. Kuntakierroksen yhteenveto on käsitelty Pirkanmaan hyvinvointikoordinaattori-</p>

19.4.2018

	Asian aihe	Asian esittely ja päätös
		<p>den verkoston kokouksessa. Vaikka hyvinvointityön poikkihallinnolliset rakenteet ovat olemassa, kehittämisen tarvetta on edelleen.</p> <p>Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomuksen painopisteistä oli viime vuonna kohteena lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (liite 1, diat 9-10). Painopisteessä näkyy vahvasti uutena osa-alueena kulttuurihyvinvointi.</p> <p>Erikoissairaanhoidossa otetaan käyttöön Lapset puheeksi -toimintamalli (liite 1, dia 11), jota on kehitetty LAPE-hankkeessa. Malli on tarkoitettu tukemaan aikuisen tai sisaruksen vakavan sairauden puheeksi ottamista lapsen kanssa. Lisäksi erikoissairaanhoidossa on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteinä ollut jo usean vuoden ajan savuttomuuden edistäminen.</p> <p>Kulttuurihyvinvointisuositusta (100 minuuttia kulttuurihyvinvointia/vk kaikille) pilotoitiin marraskuussa terveyden edistämisen viikolla useissa kunnissa ja erikoissairaanhoidossa läänintaiteilija Arttu Haapalaisen tuella. Suositusta toteutettiin eri tavoilla (liite 1, diat 13 - 14). Tänä vuonna vastaava kampanja laajennetaan valtakunnalliseksi.</p> <p>Tämän vuoden painopisteinä on ikäihmisten elämänhallinnan edistäminen. Tavoitteena on tukea ikäihmisten osallisuutta ja sosiaalisten verkostojen lisäämistä, ikäihmisten ravitsemustilan paranemista sekä ikäihmisten toimintakykyä ja esteettömyyttä (liite 1, dia 15). Yhtenä toimenpiteenä on suunnitelmassa 15D mittarin käyttöönotto Pirkanmaalla. Mittari selvittää monipuolisesti ikäihmisten tilannetta ja toimintakykyä. Se on kuitenkin hieman raskas, minkä vuoksi sitä ei ole käytetty systemaattisesti. Parhaiten se sopisi käytettäväksi terveystarkastuksissa. Tavoitteet huomioidaan ikäihmisiä koskevissa uusissa ja päivitettävissä alueellisissa hoitoketjuissa.</p> <p>Erikoissairaanhoidossa on kehitetty vajaaravitsemusseula, jota käytetään ikäihmisillä. Jatkossa sen käyttöä laajennetaan myös muihin ikäryhmiin ja perusterveydenhuoltoon.</p> <p>Pirkanmaan liitto on mukana kuuden maakunnan kulttuurihyvinvointi hankkeessa (liite 1, dia 19). Hanketyöntekijä Kirsi Siltanen on aloittanut huhtikuun alussa. Hanke kestää tämän vuoden loppuun. Kevään aikana tehdään nykytilankartoitus kulttuurihyvinvoinnin tilannekuvasta. Samalla selvitetään kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjotinta ja kunnissa olevia toimijoita.</p> <p>Neuvottelukunnan toiveet selvitettävistä asioista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Onko järjestöjen kesken tapahtumien koordinoitua kunnissa ja onko siihen tarvetta? Nyt monet tapahtumat ovat lähekkäin tai jopa päällekkäin. - Kunnissa on paljon järjestöjä. Järjestöt kaipaavat kokoontumistiloja. Tilojen monitoimikäyttöä tulisi lisätä esim. koulujen käyttöä iltaisin ja viikonloppuisin. Minkälainen on tilojen maksupolitiikka? - Miten kuntalaisten ääntä kuullaan? Onko käytäntönä kuulla kuntalaisten toiveita siitä mitä palveluja/toimintaa he kaipaavat? <p>Nykytilakartoituksen tavoitteena on valmistua alkukesään mennessä. Päätettiin pyytää Kirsi Siltanen seuraavaan neuvottelukunnan koko-</p>

19.4.2018

	Asian aihe	Asian esittely ja päätös
		<p>ukseen kertomaan selvityksestä.</p> <p>Keskustelussa ilmeni, että Tampereen yliopisto tekee yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa ikääntyviin ihmisiin liittyvää tutkimusta. Teemoina ovat esim. eriarvoisuus ja palveluiden käyttö. Lisäksi on suunnitteilla erityisesti sosiaalisuuteen ja yhteisöllisyyteen liittyvää tutkimusta yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Sovittiin, että Pirjo esittelee aihetta loppusyksyn kokouksessa.</p> <p>Sitra on julkaissut tietokortin, johon on koottu tutkittua tietoa kulttuurin merkityksestä hyvinvointiin. Tietokortti löytyy linkistä: https://media.sitra.fi/2017/11/21100218/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-terveyteen-tietokortti.pdf</p> <p><u>Keskustelua:</u></p> <p>Kuntien välillä on vaihtelua siinä miten sitoutunutta virkamiesjohto tai/ja luottamushenkilöt ovat väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamiseen. Valtuustossa ei aina käydä keskustelua hyvinvointiasioista, kun hyvinvointikertomus on käsiteltävänä. Esim. Tampereella keskustelu oli kuitenkin vilkasta.</p> <p>Hyvinvointikoordinaattorit vievät asioita hyvinvointiryhmään, jossa kehitettäviä asioita työstetään eteenpäin. Parhaiten hyvinvointityö aukeaa käytännön työstä nousevien esimerkkien kautta.</p> <p>Savuttomana leikkaukseen –toimintamalli (nk. TupLei-malli) tarkoittaa sitä, että kiireettömään leikkaukseen tullessa tupakointi tulisi lopettaa noin kahdeksan viikkoa ennen leikkausta, koska tupakointi lisää merkittävästi riskejä ja hidastaa paranemista. Tupakoinnin lopettaminen tulisi ottaa puheeksi sekä lähetettävä kirjoitettaessa että leikkauksen suunnitteluvaiheessa erikoissairaanhoidossa. Savuttomuus koskee myös muita toimenpiteitä. Päihteiden käyttöä pidetään yleisesti perusoikeutena. Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan tahdosta riippumattomassa hoidossa oleville mielenterveyspotilaille tulee järjestää pääsy tupakalle. Käytännössä se tarkoittaa joko tupakkahuoneiden rakentamista tai saattamista ulos tupakalle.</p> <p>Henkilökunnan savuttomuuden eteen tehdään jatkuvasti työtä. Kaikki sairaanhoitopiirit ovat mukana savuton sairaala verkostossa. Edelläkävijöitä ovat olleet Etelä-pohjanmaa ja Oulun seutu.</p> <p>Tampereen yliopisto tekee yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa ikääntyviin ihmisiin liittyvää tutkimusta. Teemoina ovat esim. eriarvoisuus ja palveluiden käyttö. Lisäksi on suunnitteilla erityisesti sosiaalisuuteen ja yhteisöllisyyteen liittyvää tutkimusta yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Sovittiin, että Pirjo Lindfors esittelee aihetta neuvottelukunnan loppusyksyn kokouksessa.</p> <p>Sitra on julkaissut tietokortin, johon on koottu tutkittua tietoa kulttuurin merkityksestä hyvinvointiin. Tietokortti löytyy linkistä: https://media.sitra.fi/2017/11/21100218/Taiteen-ja-kulttuurin-vaikutukset-terveyteen-tietokortti.pdf</p>

19.4.2018

	Asian aihe	Asian esittely ja päätös
		<p><u>Yhteenveto:</u></p> <p>Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomus 2017 – 2020:n toimeenpano on edennyt hyvin. Sovittiin, että kutsutaan hanketyöntekijä Kirsi Siltanen seuraavaan neuvottelukunnan kokoukseen kertomaan keväällä tehtävästä kulttuurihyvinvointitilanteen nykytilankartoituksesta. Pirjo Lindfors kertoo yliopistolla tehtävistä ikäihmisten hyvinvointiin liittyvistä tutkimuksista myöhemmin sovittavana ajankohtana.</p>
4	Sydänyhdistysten aikamatka	<p>Ulla Harala kertoi Sydänyhdistysten aikamatkasta (liite 2). Hämeenmaan sydänpiirissä on 24 paikallisyhdistystä, joiden kanssa sydänpiiri teki aikamatkan. Aikamatkalla käytiin läpi sitä mistä paikallisyhdistykset tulevat, mitä ne tekevät ja mihin ovat menossa. Sydänyhdistykset toimivat kolmiportaisesti valtakunnallisessa, alueellisessa ja paikallisessa organisaatiossa. Yhdistykset on alun perin perustettu kahta tavoitetta varten: tautien vähentämiseksi ja terveyden edistämiseksi. Valtaosa sydänyhdistyksistä on perustettu 1950 - 1960 luvuilla. Perustamisesta on jo aikaa, mutta samoja asioita varten yhdistyksiä tarvitaan edelleen. Nykyisin pienillä paikkakunnilla on suhteessa enemmän jäseniä kuin kaupungeissa. Sydänliiton jäsenmäärät ovat olleet laskussa. Synä tähän ovat muuttoliike ja ikäjakama. Jäsenten keski-ikä on 74 vuotta. Samankaltainen kehitys koskee myös muita yhdistyksiä. Tämä on hyvä huomioida, kun mietitään miten järjestöt voivat toimia sote-toimijoiden kumppaneina.</p> <p>Järjestöjen on pakko uudistua, jatkossa on tehtävä asioita toisin.</p> <p>Uusia vapaaehtoisia on vaikea saada. Toistaiseksi vapaaehtoisia on vielä löytynyt, mutta vastuunkantajat ovat pitkälti samoja henkilöitä. Mukaan toivotaan nuorempia jäseniä. Usein yhdistyksen toiminta tulee ajankohtaiseksi vasta, kun sydänsairaus tulee itseä lähelle. Sen vuoksi toimintaan on vaikea saada mukaan nuorempia. Hiljattain eläkkeelle jääneet ovat keskeinen kohderyhmä, josta uusia jäseniä houkutellaan.</p> <p>Yhteistyö sote-toimijoiden kanssa on viime vuosina vähentynyt. Yhtenä syynä on se, etteivät kuntien sote-työntekijät enää voi käyttää työaikaa järjestötyöhön. Keskeisin kumppanuus kuntien kanssa on tilojen lainaaminen (osa maksullisia). Myös paikallislehtien kanssa tehtävä yhteistyö on vähentynyt. Sen sijaan apteekit ovat uusi yhteistyökumppani.</p> <p>Myös kohderyhmien tarpeet ovat muuttuneet. Hoitoajat ovat lyhentyneet, eletään pidempään ja hyväkuntoisena. Sairastuneen prosessi on erilainen, eikä yhdistys ole siinä enää niin oleellisessa roolissa. Toisaalta avoimuus ja keskustelukulttuuri ovat muuttuneet. Tietoa haetaan sähköisiä kanavia pitkin toisin kuin ennen.</p> <p>Paikallisyhdistyksissä toiminnan painopisteenä ovat ikääntyneet – heidän sairastuminen, kuntoutumisen tuki, vertaistuki ja sosiaalinen turvallisuus. Tulevaisuudessa halutaan tämän lisäksi vahvistaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja lisäksi halutaan takaisin mukaan hoitopolulle. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää jatkossa uudenlaisia kumppanuuksia kuntiin jäävien tahojen kanssa. Tällä hetkellä paikallisyhdistykset eivät koe olevansa varsinaisesti</p>

19.4.2018

	Asian aihe	Asian esittely ja päätös
		<p>mukana hyvinvointikertomustyössä, mutta siihen on halua. Hoitopolulle mukaan pääsemisessä paikallisyhdistykset tarvitsevat tukea piiriltä.</p> <p>Tarvitaan myös uusia verkostoja ja rakenteita. Sydänpiiri kehittää parhaillaan omia palveluja tätä varten. Yksi esimerkki on sydänpiirin muutto fyysisesti samoihin tiloihin sydänsairaalan kanssa.</p> <p><u>Keskustelua:</u></p> <p>Samat ongelmat koskevat muitakin yhdistyksiä. Jäsenkato ei johdu siitä, että sairaudet ovat loppuneet. Yleinen toimintakulttuuri on muuttunut, minkä vuoksi tarvitaan uudenlaista toimintaa ja vetovoimaisuutta.</p> <p>Kumppanuus erilaisissa hankkeissa on tuonut paljon arvoa kunnille ja jatkossa maakunnille. Järjestöavustukset ovat yksi käytössä oleva keino. Jatkossa kuntien ja maakunnan tehtävät on mietittävä uudelleen. Myös järjestöjen on muututtava – tukea tarvitaan uudelleen toimintaan, ei vain siksi, että tukea on aina saatu. Toiveena on, että terveydenhuollossa työntekijät kertovat asiakkaille järjestöistä ja heidän tarjonnastaan.</p> <p>Sote-uudistus tuo monituottajamallin, jossa järjestöt voivat olla myös tuottajia. Sydänjärjestö kokonaisuutena voi olla tiedontuottajana, palveluntuottajana, vapaaehtoistoiminnassa ja edunvalvojan roolissa. Paikallistasolla sydänjärjestöillä ei ole palveluntuottajan roolia, siellä on keskiössä vapaaehtoistoiminta ja vertaistuki. Piiritasolla on myös tuotantoa kuntoutumiskurssien muodossa. Tarkoitus on tarjota niitä myös tulevaan maakuntaan. Monissa muissa järjestöissä palvelun tuottaminen on keskeisemmässä roolissa.</p> <p>Vapaaehtoisuus on katoava luonnonvara koko yhdistyskentässä. Ihmiset osallistuvat, jos asia liittyy oman elämänkaaren vaiheeseen. Enää ei sitouduta toimintaan koko elämän ajaksi.</p>
5	Tilannekatsaus: hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Pirkanmaan sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa	<p>Maarit antoi lyhyen tilannekatsauksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valmistelusta Pirkanmaan sote- ja maakuntauudistuksessa (liite 1, diat 21 - 37). Hyte-työryhmälle on asetettu 12 valmistettavaa tehtävää. Osa niistä on tehtävä kesäkuun loppuun mennessä. Valmistelussa on mm. päätösten ennakoarvointimenettelyn (EVA-mennettely) käyttöönotto. Aiheesta on suunnitteilla syksyllä 2018 Pirkanmaan kunnille seudulliset koulutukset. Jatkossa aiheesta on tulossa myös valtakunnallista verkkokoulutusta. Valviran valvontaohjelmassa on tänä vuonna ennakoarvointimenettely. Viiden seutukunnallisen koulutustilaisuuden järjestämistä suunnitellaan tarkemmin sen jälkeen, kun Valvira on ottanut asiassa yhteyttä kuntiin (liite 1, dia 25). Suunnitteilla on myös lautakunnille ja valtuutetuille suunnatut yleisesittelyt.</p> <p>Maarit esittelee ennakoarvointimenettelyä Pirkanmaa2019 valmistelun koordinaatioryhmälle myöhemmin sovittavassa kokouksessa. Tarkoitus on, että koordinaatioryhmälle olisi samanlainen koulutus kuin kunnille sitten kun maakunnassa on otettu käyttöön sähköinen hyvinvointikertomustyökalu (SHVK). Myöhemmin koulutusta ane-</p>

19.4.2018

	Asian aihe	Asian esittely ja päätös
		<p>taan myös uudelle maakuntavaltuustolle ja väliaikaishallinnossa toimiville esittelijöille ja valmistelijoille.</p> <p>Tulevan maakunnan pitää valmistella alueellinen hyvinvointikertomus. Valmisteluprosessi on kuvattu liitteen 1 diassa 30 nk. Ketterän kehittämisen scrum-prosessina. Samaa valmistelutapaa käytettiin nykyisen alueellisen hyvinvointikertomuksen valmistelutyössä (diat 28 – 29). Pirkanmaan kuntien hyvinvointikertomukset toimivat maakunnan hyvinvointikertomuksen perustana: maakunnan palvelutuotanto vastaa kuntien tarpeisiin. Hyvinvointikertomus on lakisääteinen strateginen asiakirja, joten sen hyväksyy maakuntavaltuusto. Valmistelu-aikataulua ei ole vielä päätetty. Kun tulevan maakunnan rakenne selviää, pystytään tarkentamaan aikataulutusta, vastuutahoja, käytettäviä tietovarantoja ja toimijoita.</p> <p>Sote- maakuntaudistuksen esivalmistelun toisen vaiheen loppuraportti valmistuu kesäkuun loppuun mennessä.</p> <p><u>Keskustelua:</u></p> <p>Kuntien hyvinvointikoordinaattoreiden merkitys kasvaa kunnissa ja etenkin tulevan maakunnan ja kuntien välisessä yhteistyössä, mikä tulee lisäämään hyte-koordinaatioon liittyviä tehtäviä. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että kunnat lisäävät resursointiaan hyvinvointikoordinaattoreiden työhön.</p>
6	VESOTE-Pirkanmaan tilannekatsaus	<p>Ajan puutteen vuoksi VESOTE-Pirkanmaan tilannetta ehdittiin käsitellä vain lyhyesti. Tarkemmin VESOTE-Pirkanmaan ajankohtaisista kuulumisista voi lukea liitteen 1 dioista 39 - 51.</p> <p>VESOTE-koulutuksen kakkosaalto on käynnistymässä. Tälläkin kerralla kuntien elintapaohjauksen palvelutarjottimia laaditaan verkostokokouksissa. Tilaisuuksiin toivotaan mukaan järjestöjen edustajia. Toisen koulutusaallon jälkeen palvelutarjottimesta saadaan alueellisesti kattava (liite 1, dia 51). VESOTE-hankkeen jälkeen elintapaohjaustarjottimien rakentaminen jatkuu kunnissa hyvinvointikoordinaattoreiden johdolla. Aikuisten tarjottimeen lisätään savuttomuus ja päihteettömyys, lisäksi ikäryhmät laajennetaan kattamaan myös lapset, nuoret ja lapsiperheet sekä ikäihmiset.</p> <p>Ensimmäiset palvelutarjottimet valmistuvat syksyllä. Palvelutarjottimet julkaistaan aluksi exel-tiedostona, koska vielä ei ole selvillä mikä on valtakunnallinen tai maakunnallinen verkkoalusta. Tässä vaiheessa ne sijoitetaan kuntien verkkosivuille. Keskustelua on käyty siitä voisiko palvelutarjotin olla tulevaisuudessa osa suomi.fi -palvelua.</p>
7	Muut mahdolliset asiat	Ei muita asioita.
8	Kokouksen päättäminen	<p>Seuraava kokous on 15.6.2018 klo 10-12 Finn Medi 5, 2. krs, neuvotteluhuone 101.</p> <p>Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.02.</p>

Liitteet

 Liite 1
Liite 2

Diat MVT 6.4.2018

Sydänyhdistysten aikamatka, Ulla Harala 4.6.2018

19.4.2018

Jakelu Terveystieteiden neuvottelukunnan jäsenet
Juha Ahonen, Erkki Häkli, Teppo Kunnari, Jonna Alanko
Anita Niemelä, Minna Kylmäniemi